



Integracja szkolnictwa wyższego prawniczego  
Ukrainy z europejską przestrzenią edukacyjną –  
wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego  
w czasie stanu wojennego

Інтеграція вищої юридичної освіти України з  
європейським освітнім простором –  
виклики внутрішньої безпеки під час  
воєнного стану



Redakcja naukowa:  
dr inż. Piotr Ponichtera,  
dr Zoia Sharlovych

Łomża 2023

**Recenzenci:**

**Dr Agnieszka Łapińska**, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży  
**Prof. dr hab. Olena Kovalenko**, Charkowski Narodowy Uniwersytet  
Pedagogiczny im. H.S. Skovorody, Ukraina

**Redakcja naukowa:**

**dr inż. Piotr Ponichtera, dr Zoia Sharlovych**

**Integracja szkolnictwa wyższego prawniczego Ukrainy z europejską przestrzenią edukacyjną - wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego w czasie stanu wojennego:** materiały z Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej, Łomża-Kharków, 15.02.2023r. / Redakcja naukowa dr inż. Piotr Ponichtera, dr Zoia Sharlovych. – Łomża, Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. – 289 s.

**Інтеграція вищої юридичної освіти України з європейським освітнім простором – виклики внутрішньої безпеки під час воєнного стану:** матеріали з Міжнародної науково-практичної конференції, Ломжа-Харків, 15.02.2023 р. / За науковою редакцією д. інж. Пьотр Поніхтера, к. п. н. Зоя Шарлович. – Видавництво: MANS w Łomży, 2023. – 289 с.

**ISBN 978-83-958584-6-8**

Zbiór powstaje z gotowych materiałów dostarczonych przez autorów.  
Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji.

Збірник зформований з готових матеріалів, наданих авторами.  
Видавець не несе відповідальності за надані до публікації матеріали.

Wydawnictwo Międzynarodowej Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, 2023 r.

## ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Сімакова Світлана, к.ю.н., доцент соціально-гуманітарного факультету,  
Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна*

Постановка проблеми. Однією із важливих тем, які стоять перед науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти юридичного профілю є підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців у галузі права шляхом надання освітніх послуг відмінної якості, дотримання високих стандартів у викладанні, науковій і професійній діяльності.

Основними цілями навчання є формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права з розумінням природи і змісту його основних правових інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин, формування фахової підготовки та формування інтегральних, загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей у галузі права. На перший погляд, це буденні питання, які повинен вирішувати викладач закладу вищої освіти, про те, як організувати навчальний процес так, щоб можна було реалізувати загальні та спеціальні компетентності, та підготувати висококваліфікованого юриста-правника в умовах воєнного стану, викликає ряд труднощів, та викликів.

Активні бойові дії, які розпочались 24 лютого 2022 р. на всій території нашої держави внаслідок агресії російської федерації породили ряд проблем у сфері вищої освіти, одна з яких – забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, свідчить, те, що здобуття вищої освіти за різними напрямками знань обговорюється на різних наукових заходах. Фахівці у галузі освіти намагаються знайти шляхи вирішення проблемних питань, пов'язаних із наданням освітніх послуг в умовах воєнного стану.

Комплексне дослідження за темою: «Сучасна вища освіта в умовах війни» здійснили Будзяк О.С. Будзяк В.М., які у своєму дослідженні, дійшли висновку, що воєнний стан суттєво впливає на рівень забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу залежно від місця територіального перебування суб'єктів освітнього процесу вищої освіти, зокрема, він справляє вплив як на саму організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах, так і відобразиться на вступній 2022/2023 н.р. кампанії вищих навчальних закладів [1, с. 45-49]. З думками вищевказаних науковців варто погодитись, адже багато здобувачів вищої освіти

перебувають за межами держави, та не мають змоги очно (дистанційно) навчатись, деякі студенти перебувають у сільській місцевості, та мають постійні технічні проблеми пов'язані з мережею інтернет, що в сукупності призводить до погіршення засвоєння наданого матеріалу викладачем, і в результаті чого здобувач вищої освіти отримує низький підсумковий бал.

Будяченко О.М. у своєму дослідженні за темою: «Досвід проведення лекційних занять із дисциплін кримінально-правового циклу для здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану» зазначає, що в сучасних умовах навчання викладачі вже почали відмовлятися від лекційних занять в їх класичному варіанті, що є очевидним та виправданим. На його бачення вдалим варіантом перебігу заняття є ступінний етап, який має на меті зацікавити здобувачів вищої освіти у тематиці заняття та налаштувати на активну взаємодію; основна частина заняття поділяється на чітко структуровані послідовно розташовані наступні блоки: 1) викладення теорії 15–20 хвилин, 2) вирішення тестових завдань із використання сервісу Quizizz 3) перегляд та аналіз відео. Науковець вважає, що викладачам варто ефективно використовувати відеозаписи судових процесів, які розміщені на офіційних порталах, наприклад на офіційному каналі на Youtube «Судова влада України» [2, с. 49-52].

Також Будяченко О.М., вказує, що не всі студенти мають можливість продовжувати завчання в синхронному режимі, адже деякі з них опинились на тимчасово окупованих територіях або із інших причин не завжди мають доступ до Інтернету, також не варто забувати і повітряні тривоги, які вимагають переміщення у спеціальні укриття. А тому викладачу варто робити запису міні-відеолекцій, які присвячені найважливішим аспектам теми лекційного заняття із наступним їх розміщенням на платформах дистанційного навчання за допомогою сервісу Vidyard, Zoom та ін. [2, с. 49-52]. Такі підходи до викладання є цікавими, і мені здається ефективними. На власному досвіді викладання хочу зазначити, що мною під час викладання навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право України» постійно використовувався офіційний канал Youtube «Кримінально-виконавча система України», де здобувачі вищої освіти 4 курсу мали можливість переглядати відео про кримінально-виконавчу систему, про органи та установи виконання покарань. На практичних заняттях, ми постійно обговорювали переглянуті відео, аналізували їх, проговорювали про ті, проблеми, які виникають на практиці, шукали шляхи їх вирішення, та розв'язували ситуативні завдання та задачі. Така форма проведення практичного заняття полегшила студентам опанувати, та зрозуміти дисципліну. Щодо запису міні-відеолекцій це дуже креативний підхід, який мені імponує, та у своїй викладацькій діяльності маю бажання перейняти його.

Навчальний процес в закладах освіти протягом останніх років майже проводився онлайн через оголошений карантин, викликаний епідемією COVID-19, а тому ще в 2021 та 2022 р.р. викладачі вищої освіти почали опановувати наукові платформи для викладання.

Якщо говорити про європейські країни, то викладання у такому форматі це вже звичайна справа. Ось чому варто також знайомитись із європейськими підходами до викладання, зокрема підвищувати свою кваліфікацію шляхом прийняття участі у різних наукових заходах та підвищеннях кваліфікації. Крім цього викладачам закладів вищої освіти юридичного профілю варто спілкувати між собою, обмінюватись досвідом шляхом проведення круглих столів, конференцій, оговорювати методику викладання в умовах воєнного стану, та підвищувати свій професійний рівень.

Так, всупереч найскладнішому часу в Україні у вищих навчальних закладах освітній процес здійснюється у дистанційному або змішаному форматі, в залежності від того як дозволяє безпекова ситуація. Для української освітньої системи це випробовування стало ще й своєрідним стимулом, який відкрив вікно нових можливостей, ставши каталізатором давно назрілих модернізаційних змін в освіті. Передусім ідеться про розвиток цифрової та дистанційної освіти, зокрема онлайнної. Але перспективи трансформації освіти не обмежено лише цими напрямками. Потребують пильної уваги також розвиток неформальної та інформальної освіти, створення механізмів визнання її результатів у системі формальної освіти. На часі апробація та широке впровадження сучасних методів навчання з використанням інформаційних технологій [3].

І тут варто зауважити, що змішана форма викладання дає можливість викладачу обирати шлях викладання навчальної дисципліни. Якщо це 1 та 2 курси, то тут варто проводити принаймні лекційні заняття очно, адже студенти молодших курсів самостійно можуть не впоратись із вивчення наприклад таких дисциплін, як «Кримінальне право України», «Адміністративне право», і тут дуже важливий очний зв'язок зі студентом, пояснення, роз'яснення суті дисципліни, її значимість, та допомога в опануванні. Дисципліни юридичного профілю на молодших курсах є нібито «фундаментом» на якому будувате побудоване викладання інших дисциплін.

Так, Булик І.Л. у своїй праці : «Проблемні питання дистанційної освіти у вищих навчальних закладах в умовах воєнного стану в Україні», зазначає, що існує ряд проблем, пов'язаних із дистанційним навчанням :

1) це відсутній інтернет, або відсутня можливість підключення до інтернету учасників освітнього процесу;

2) по-друге, певна кількість здобувачів вищої освіти не мають можливості навчатися дистанційно, у зв'язку з їх волонтерською діяльністю, або службою в збройних силах України, перебуванням у підрозділах територіальної оборони, чи роботою 4 для забезпечення своєї сім'ї, коли інші члени сім'ї втратили роботу;

3) по-третє, є недобросовісні студенти, які користуються складною ситуацією в Україні та без причин пропускають заняття;

4) по-четверте, багато студентів знаходяться на тимчасово окупованих територіях російською федерацією. Тут багато питань виникає щодо навчання таких здобувачів та завершення навчального року чи навчання взагалі, та отримання диплому. В цьому випадку треба рекомендувати, у будь-якому варіанті, використовувати наявні електронні ресурси, регіональні платформи, ресурси закладів вищої освіти та ін. [4, с. 52-55]. Констатуємо думки науковців, варто зауважити, що проблеми, які існують у закладах вищої освіти юридичного профілю є схожими, а тому і шляхи вирішення варто шукати разом. Наповненість сайтів для дистанційного навчання, це повинна бути основна вимога до викладача. В обов'язковому порядку повинно бути підгружено роботу програму, силабус, файли із лекційним матеріалом, завдання для самостійної роботи, теми для виконання індивідуальних занять, презентації, основна та рекомендована література до курсу, основні напрацювання викладача з навчальної дисципліни.

Хотілось би зазначити, що у закладах вищої освіти наразі існує ще одна вкрай важлива проблема - не всі науково-педагогічні працівники вміють застосовувати інноваційні методи навчання, працювати з науковими платформами, та сайтами. Зараз всі викладачі повинні пристосовуватись до змін, та викликів, які перед ними постають, тому що застарілі методи навчання вже не діють. Студенти просто не зможуть здобути якісну освіту, та стати юристами-фахівцями, де викладач «не йде в ногу з часом».

Інноваційні методи навчання під час дистанційного освітнього процесу повинні бути опановані всіма викладачами. Крім цього викладачам варто орієнтуватись на здобувачів вищої освіти, зацікавлювати їх, шукати нові шляхи викладання: це можуть бути аналіз цікавих відео, порівняння теорії і практики, розв'язування цікавих ситуативних задач, проведення тематичних заходів (брейрингів, ділових ігор).

Висновок. Викладання лекційних, практичних (семінарських) занять повинно бути структуровано, лаконічно. Не можливо наразі диктувати процес проведення лекційних та семінарських занять, все залежить від дисципліни, яка викладається, від курсу на якому викладається дисципліна, та від засвоєння самими студентами дисципліни. Проміжні контролі покажуть чи вірний напрямок викладач обрав для викладання дисципліни юридичного профілю, та що варто скорегувати. Навіть варто викладачу не соромитись і запитувати у студентів їх бачення щодо викладення навчальної дисципліни юридичного профілю в умовах воєнного стану. У свою чергу студенти повинні виявляти бажання, та працювати активно, мати готовність до самостійного доопрацювання певної теми, чи заняття, та скажімо не використовувати нинішні умови, які привід не працювати, не виконувати завдання, та не

підключатись до навчальних занять. Спільні зусилля і здобувача вищої освіти, і велика робота викладача закладу вищої освіти призведе до формування висококваліфікованого фахівця галузі права.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Будзяк О.С. Будзяк В.М., Сучасна вища освіта в умовах війни. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 504 с. С. 45-49 .

2. Будяченко О.М. Досвід проведення лекційних занять із дисциплін кримінально-правового циклу для здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 504 с. С. 49-52 .

3. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayin-ska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-yu>.

4. Булик І.Л. «Проблемні питання дистанційної освіти у вищих навчальних закладах в умовах воєнного стану в Україні». Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 504 с. С. 52-55 .

ISBN 978-83-958584-6-8

